

Zastřelit zloděje

Už to není jako dřív: použít zbraň se rozpakoval i policista. Jenomže televize to všechno dnešní střelení nějak zjednodušila. Přes obrazovky denně tečou potoky krve a je tak jednoduché zmáčknout spoušť a protivníka potom překročit. Ve skutečnosti to tak jednoduché není. A to ještě ponecháváme stranou, jak se slušný člověk musí vyrovnat s tím, že někoho zranil nebo zabil, a to třeba i jen při dopravní nehodě, při které dokonce byl nevinný. Nějak to všechno zhrublo. I děti se ve školách střelí, i když k nám to zatím dosud nepřišlo. Zatím.

Kolik k tomu chybí nakonec říká nějaký malý osmiletý Tonda z České Třebové v magazínu Mladé fronty Dnes z 11. 6. 2009: „... změnit třeba zákony, to by se mi líbilo. Třeba, aby děti mohly mít zbrojní průkaz.“ Dost na tom, že jej mají dospělí. A není divu: přibýlo agresivity zločinců a je třeba se jí bránit. Tak jako nedávno poblíž Prahy, když do autoservisu přišel zloděj s kanystrem krást naftu. Narazil při tom nešťastnou (šťastnou) náhodou na šéfa, který byl ozbrojen a na zloděje vystřelil. Samozřejmě to nemusí být vždycky jen vedoucí autoopravny. V Brodu u Příbrami vykradli jednomu zahrádkáři za týden dvakrát v zahrádkářské kolonii domek. Když to bylo potřetí, sedmapadesátiletý zahrádkář zloděje postřelil.

O něco později – opět v Příbrami postřelil muž pachatele, který vnikl na jeho pozemek, gumovým projektilem. Podle novin je střelec v cele, zraněnému muži lékaři zašili koleno. V Praze ve Strašnicích se zase v Bečvářově ulici do sklepa v neděli ráno vloupal narkoman. Zloděj byl překvapen majitelem sklepa, ale neváhal mu nastříkat do obličeje pepřový sprej. Ten vytáhl legální pistoli a střelil ho do hrudníku. Teď kriminalisté řeší, zda byla střelná zbraň použita oprávněně. To je vždycky velký problém: v USA má mnohaletou tradici právo se bránit. Také v dobách Divokého západu každému nic jiného nezbyvalo, protože k šerifům nebo dokonce k soudům bylo daleko. Kontinentální tradice v Evropě dávala přepadenému dlouho jen právo utéci. Sebeobrana byla jaksi nedovolenou samoobsluhou. A tak to ve skrytu trvá stále. Vzpomínám si na kdysi odsouzeného člověka, kterého pronásledoval z hospody útočník s železnou tyčí. Aby se ubránil, doběhl domů a vystřelil na něj ze své legální brokovnice. Byl odsouzen víceméně proto, že mu útočník vlastně ještě nic neudělal...

Současný trestní zákon v § 13 říká o nutné obraně: „Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“ Jak tomu rozumět? Především musí jít o čin, kterým někdo odvrací útok na zájem chráněný trestním zákonem. O nich hovoří hned §1: jde o zájmy společnosti, ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné

zájmy fyzických a právnických osob. V naší souvislosti půjde tedy především o ochranu života, zdraví a majetku. Jestliže někdo na ně útočí, máme právo se bránit. Důležitou podmínkou je to, aby útok na chráněný zájem **přímo hrozil nebo trval**.

Jestliže tedy vyrušíme zloděje třeba s prázdným kanystrem a ten vyplašen vezme nohy na ramena, střelít se nesmí: útok již nehrozí ani netrvá. Kvůli kanystru benzínu by se ovšem nemělo střelít v žádném případě: vždyť zákon výslovně uvádí, že nejde o nutnou obranu, jestliže byla zcela zjevně **nepřiměřená způsobu útoku**.

I kdyby měl zloděj kanystř už plný, nemůže být rovnítko ceny života a ceny dvaceti litrů benzínu. Jinak tomu bude při útoku na život nebo na zdraví. Bude také záležet na celé řadě konkrétních okolností: na podmínkách útoku, na překvapení a leknutí, na porovnání možnosti útočnicka a přepadeného, a na mnoha dalších věcech. Starý člověk se jistě vlastníma rukama sotva ubrání skupině mladých násilníků, přepadení v bance lze sotva uskutečnit jen žádostí o peníze. Rozhodující bude i sám způsob útoku, třeba se nakonec ukáže, že to tak zlé nebylo: můžeme si vzpomenout na malér amerického policisty, který zastřelil výrostka, u něhož zahlédl pistoli. Dodatečně se ukázalo, že to byla stříkáčková pistole na vodu.

Jenomže ve chvíli přepadení není čas se ptát, vysvětlovat a něco dokazovat. I zloděj a násilník musí počítat s tím, že kdo s čím zachází, tím také schází. Plynové pistole nebo jejich makety vypadají hrozivě a snadno mohou vyprovokovat skutečnou střelbu. I sám způsob útoku může z drobné potyčky udělat tragédii. Ostatně železná tyč je jistě stejně nebezpečná jako rána z brokovnice. Tenkrát mi bylo toho přepadeného na rozdíl od soudce líto. U nás se prostě sebeobrana stále příliš nenosí. A útočníci na to spoléhají. Když se pak napadený brání, dostane se do mlýnice těch, kdo jeho jednání posuzují v klidu a v teple svých kanceláří, a nakonec rozhodnou, zda obrana byla či nebyla **zcela zjevně nepřiměřená** způsobu útoku.

I v téhle definici zákona je pokrok: takhle to dřív nebylo. Trestní zákon nepovažoval za nutnou obranu, pokud byla „zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku“. Dnes tam máme ještě slůvko „zcela“ a „nebezpečnost“ vypadla. Je to možná málo, ale přece jenom pokrok. Některá obranná jednání, která se dřív do toho paragrafu nevešla, dnes projdou. Nový trestní zákon, platný od 1. 1. 2010, poslední úpravu převzal. Nic se tedy nebude měnit.

Až nachytáme v autoservisu zloděje, nedopustíme, aby v nás chytly saze. Střelbou ho sice zastavíme, ale sotva nám kdo uvěří, že útok ještě hrozil nebo trval a už vůbec nemusí projít, že by naše obrana byla zcela zjevně přiměřená způsobu útoku. Koneckonců postačí možná střelít do vzduchu a nemusí to být hned do hrudi. Dát se pak zavřít proto, že nám někdo chtěl odmontovat kolo nebo ukrást rádio, nejde riskovat.

S nutnou obranou budeme tedy vždycky zacházet jen velmi, velmi opatrně. Mohla by se nakonec obrátit proti nám. ■

